

Jednym z najbardziej ambitnych i skomplikowanych przedsięwzięć w socjologii jest badanie struktury danego społeczeństwa w długim okresie czasu, w tym badanie podziału na duże kategorie społeczne i wzajemnych relacji między nimi. Wyzwaniem jest już sam niebagatelny „rozmiar” przedmiotu badania i konieczność zastosowania zaawansowanych metod statystycznych. Dodatkową komplikacją jest dynamiczna, wzajemna relacja pomiędzy działaniami pojedynczych osób a kształtem społeczeństwa jako całości. To, jak podzielone jest społeczeństwo i w którym jego „miejscu” miało się szczęście bądź nieszczęście urodzić, ma wpływ na trajektorię życia pojedynczego człowieka. Jednakże, własne działania poszczególnych osób mogą także doprowadzić do trwałych zmian w podziałach społecznych.

Głównym celem niniejszego projektu jest dostarczenie nowej rzetelnej wiedzy na temat związków biografii ludzkich i przekształceń struktury społecznej w Polsce w ciągu ostatnich 30 lat. Zrealizowanie tak ambitnie nakreślonego celu jest możliwe dzięki temu, iż już w 1988 roku nasz zespół zapoczątkował realizację Polskiego Badania Panelowego POLPAN (www.polpan.org) – ogólnopolskiego podłużnego badania struktury społecznej, rozpoczętego na dużej, reprezentatywnej próbie Polaków i powtarzanego od tego czasu co 5 lat. Źródłem danych w tym badaniu są indywidualne wywiady, przeprowadzane *face-to-face* z tymi samymi osobami; do badania „dołączane” są jedynie w każdej rundzie nowe osoby młode. Taki skład próby umożliwia nam utrzymanie reprezentatywności danych. Tematyka wywiadu obejmuje szeroki zakres i dotyczy m. in. pełnej historii zawodowej i informacji o wykonywanej pracy, sytuacji rodzinnej i gospodarstwa domowego, wykształcenia i sytuacji materialnej respondenta, stanu zdrowia, poglądów społecznych i politycznych oraz wielu innych kwestii. Dotychczas odbyło się sześć etapów badania; ostatni w 2013 roku. Zbiór danych statystycznych ze wszystkich etapów jest bardzo obszerny, a wyniki dotyczą różnych aspektów życia społecznego i cieszą się rosnącym zainteresowaniem przedstawicieli wielu dyscyplin naukowych z Polski i innych krajów. Bez przesady można powiedzieć, że zbiór ten jest unikalny na skalę światową.

Dysponując już zgromadzonymi danymi oraz wieloletnim doświadczeniem zespołu, **zamierzamy w 2018 roku powrócić po raz siódmy do badanych osób, aby zapytać je o zmiany, jakie w ich życiu zaszły w ciągu ostatnich 5 lat, i zebrać w ten sposób nowe dane, zapraszając także do badania nowe osoby młode (w wieku 21-25 lat).** W sumie zamierzamy przebadać w 2018 roku 3181 osób. Powstanie w ten sposób zbiór danych POLPAN 1988-2018, bezcenny dla nauk społecznych ze względu na możliwości statystycznego sprawdzenia wielu hipotez przy pomocy danych obejmujących wyjątkowo długi okres – od schyłku PRL aż do dziś.

Jeśli chodzi o przedmiot badania, POLPAN 2018 skupia się na dynamice struktury społecznej. W projekcie piszemy o „biografiach wielowymiarowych”, gdyż interesują nas szczególnie ekonomiczne, polityczne i kulturowe wymiary życia ludzkiego. Pozyskanie nowych danych umożliwi zbadanie, jak respondenci z dających się wyróżnić segmentów struktury społecznej, posiadający określone zasoby intelektualne i społeczne, podlegają procesom zmian pozycji społecznej i jak poprzez swą ruchliwość formują „nową” strukturę społeczną. Dzięki „skarbowi”, jakim są nasi długoletni respondenci panelowi, projekt POLPAN 1988 – 2018 zaowocuje zbiorem danych obejmującym trzy dekady.

Rygorystyczna naukowa metodologia badania POLPAN 1988-2018 przyniesie innowacyjną wiedzę o tym, jak skutecznie prowadzić długoterminowe badania panelowe, jak oceniać jakość tego typu danych i jak harmonizować dane z kolejnych rund. Znaczący wkład badania POLPAN w metodologię badań panelowych wynika z tego, że: (a) jest to jedyne badanie na świecie, w którym przez 30 lat rejestrowane są dane o reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców kraju, (b) w projekcie zaproponowano środki służące do weryfikacji danych i oceny jakości danych uzyskiwanych poprzez powtarzane regularnie wywiady z tymi samymi respondentami, (c) badanie wpłynie na rozwój metodologii harmonizacji danych z wielu rund panelu.

Jeśli chcemy dogłębnie zrozumieć procesy zachodzące w polskim społeczeństwie i sprawdzić, jak zmieniło się ono w ostatnim czasie, potrzebujemy aktualnych danych, które można będzie porównać z tymi z lat poprzednich. Taką możliwość stworzy włączenie nowej, zaplanowanej na 2018 rok rundy *surveyu* w dobrze ugruntowaną tradycję badania POLPAN. Jednocześnie uwzględnienie nowych respondentów i dodanie pewnych pytań umożliwi prowadzenie na podstawie danych POLPAN analiz nowych zjawisk społecznych.